

A Szegedi Szabadtéri Játékok rövid históriája a kezdetektől napjainkig

Keleti Salzburgot álmodtak az Alföldre

TRIANON UTÁN SZEGED SOKAT VESZÍTETT JELENTŐSÉGÉBŐL, AZ ORSZÁG EGYIK LEGFONTOSABB VIDÉKI GAZDASÁGI, KERESKEDELMİ ÉS KÖZLEKEDÉSI CENTRUMÁBÓL KEVÉSBÉ FONTOS HATÁRVÁROSSÁ VÁLT. SZERENCSEJE, HOGY A KOLOZSVÁRI EGYETEM ÁTTELEPÜLÉSÉVEL SZELLEMI EREJE VISZONT MEGNÖTT. FELÉPÜLT A DÓM ÉS A RERRICH BÉLA ÁLTAL MEGÁLMODOTT NÉGYSZÖGLETES ZÁRT TÉR AZ EGYETEMI INTÉZETEKKE. A TISZAI CSÖND KÖLTŐJE, A VILÁGRA MINDIG NYITOTT JUHÁSZ GYULA MÁR 1926-BAN FELVETETTE, HOGY SALZBURG ÉS TÖBB MÁS EURÓPAI VÁROS MINTÁJÁRA AZ IDEGENFORGALOM FELLENDÍTÉSÉRE NYÁRI FESZTIVÁLT KELLENE ITT SZERVEZNI.

A Szegedi Szabadtéri Játékok megszervezésének ötletét a világot látott fiatal színházi szakember, Hont Ferenc nevéhez kötik, aki hazatérése előtt a Franciaországban nyári fesztiválokat szervező Firmin Gemier rendezőnél tanult Párizsban, majd Németországba ment, ahol a salzburgi szabadtéri előadásokat is irányító Max Reinhardt mellett szerzett színházi tapasztalatokat. A Délmagyarország 1927. május 11-i számában cikket is írt tapasztalatairól, amelyben felvette, hogy európai mintára nyaranta Szegeden is szabadtéri előadásokat kellene szervezni. Írásának nem volt különösebb visszhangja, ennek egyik oka az lehetett, hogy még javában épült a későbbi Dóm tér.

Dóm téri szörnpróbalgatások

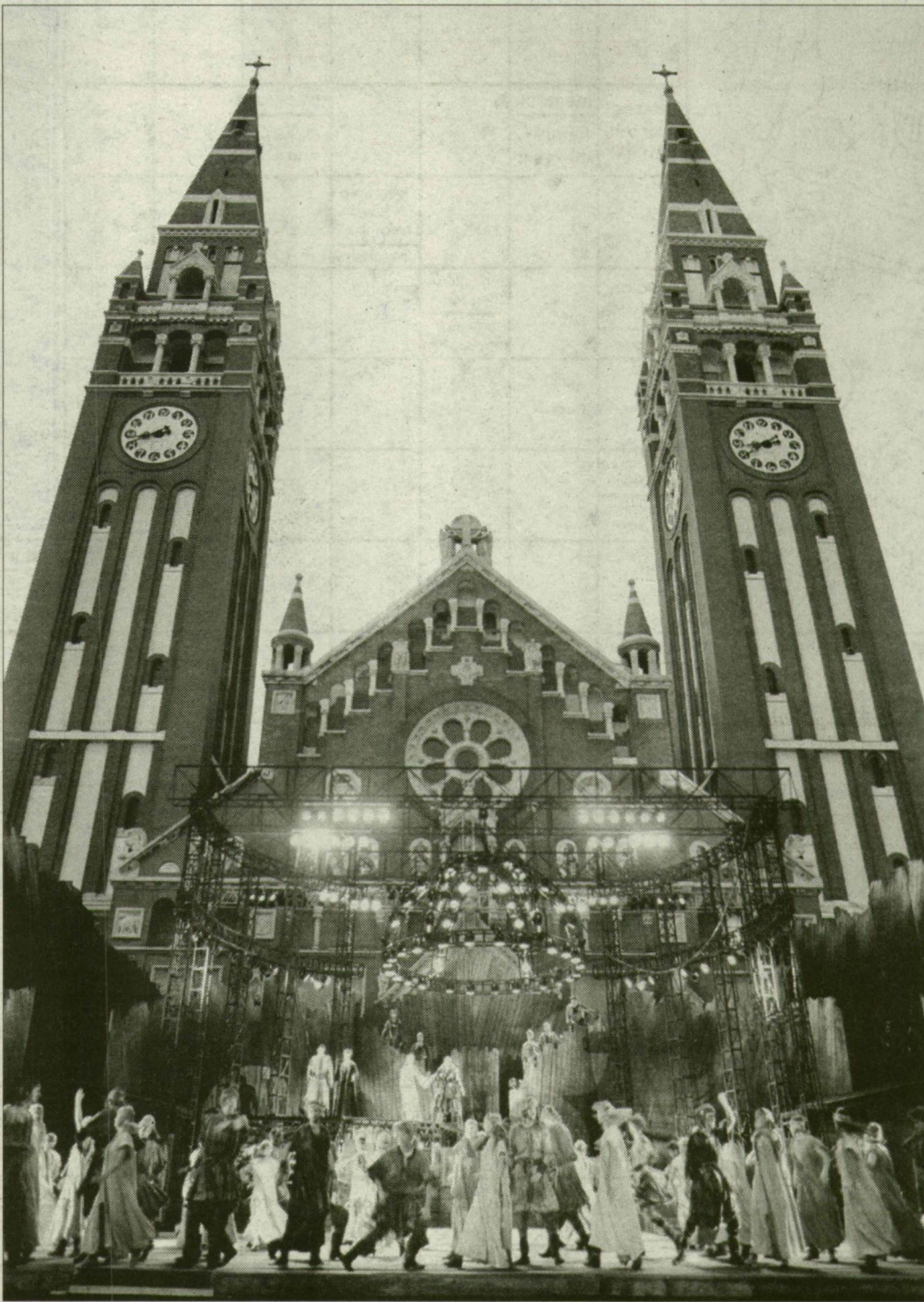
Hont ötletét a Délmagyarország és a Szegedi Szemle is támogatta, valamint Klebelsberg Kunó kultuszminiszter, Szeged országgyűlési képviselője is felfigyelt a javaslatra. 1929. július 25-én a Pesti Naplóban megjelent írásában saját ötleteként vetette fel a Szegedi Szabadtéri Játékok tervét. Vita bontakozott ki arról, hogy az épülő Dóm tér alkalmas helyszín-e egy ilyen rendezvénysorozat számára. 1929 nyarán Hevesi Sándort, a Nemzeti Színház igazgatóját kérték fel, hogy adjon szakvéleményt a helyszín alkalmasságáról. Hevesi úgy vélte, világítási és gazdasági problémák miatt nem lehet szabadtéri előadásokat rendezni a Dóm téren. A szegediek azonban nem fogadták el véleményét, és Németh Antal, a városi színház rendezője mellé álltak, aki a Délmagyarország hasábjain konkrét megoldási javaslatokat adva megcáfolta a pesti színiigazgató állításait. 1930-ban úgy tűnt, minden együtt van a nyári fesztivál elindításához, ám abban az évben mégsem tartottak szabadtéri színelőadást, mert Horthy Miklós kormányzó és az ország vezetőinek jelenlétében a tervezettnél hónapokkal később, csak október 25-én szentelték fel a fogadalmi templomot és avatták fel a Dóm teret. Az ün-

nepségen bebizonyosodott, hogy a tér jó akusztikával rendelkezik, így alkalmas szabadtéri előadások megrendezésére.

Végül a következő év, 1931 nyarán rendezték meg az első előadást a Dóm téren: a kultuszminisztérium döntése alapján a Nemzeti Színház társulata Voinovich Géza Magyar passióját mutatta be. A rendezésre Hevesi Sándort kérték fel, akit Németh Antalnak sikerült rábeszélnie korábbi elutasító véleményének megváltoztatására. Jézus szerepét Lehotay Árpád alakította, és tagja volt a szereplőgárdának Tőkés Anna, valamint a fiatal Major Tamás és Timár József is. A szegedi közönség valósággal megostromolta a pénztárakat. A nagy érdeklődésre és a hatalmas sikerre való tekintettel a passiót a június 13-i és a 14-i délutáni előadás után 14-én este harmadszor is el kellett játszani. „A krónikás boldogan jegyzi fel, hogy Szeged ma komoly értékkel járult hozzá az ország kulturális életéhez és bízik abban, hogy misem fogja útját állni annak, hogy ez az érték kiteljesedjen” – írta lelkesedve a Délmagyarország tudósítója. A következő évben Madách művét, Az ember tragédiáját tervezték bemutatni. Gemier tanácsára Hont Ferenc kezdettől fogva ezt a darabot szerette volna a szabadtérre hozni. 1932 nyarán azonban nem rendeztek nagyszabású előadást a Dóm téren. A gazdasági okok mellett a valódi ok a széthúzás volt. Az illetékesek nem tudtak megegyezni: a többség Az ember tragédiáját akarta látni, Hevesi viszont a Dóm téren előadhatatlannak tartotta, és helyette a salzburgi játékokon bemutatott Jedermann-t javasolta. A római katolikus egyház sem egyezett bele a Madách-mű bemutatásába, többek között a római szín miatt.

1933: bemutatják Madách Tragédiáját

A következő évben Hont Ferenc mindenképp bizonyítani akarta, hogy van létjogosultsága a Dóm téri fesztiválnak és Az ember tragédiája is előadható szabadtéren. A helyi sajtó és vitéz Svoy Kálmán altábornagy is mellé állt, ennek is köszönhető, hogy 1933. augusztus 26-án Hont rendezésében, Buday

■ Az István, a király a dóm előtt. (Fotó: Karnok Csaba)

György díszletében Lehotay Árpád, Tőkés Anna és Táray Ferenc főszereplésével a 2500 ülőhelyet és 2000 állóhelyet magába foglaló nézőtér előtt bemutatathatták Madách darabját. Tulajdonképpen ez a produkció volt a Szegedi Szabadtéri Játékok első igazi premierje. Az előadást a következő napokban még kétszer ismételték meg óriási sikerrel, majd Liszt kompozíciója, a Szent Erzsébet legendája csendült fel szabadtéri koncerten. A Délmagyarország 1933. augusztus 27-én így írt a rendezvénysorozat sikeréről: „Szeged várost most polgárainak áldozatkészsége és munkaszeretete fölemelte az ország érdeklődésének fókuszába, s most az a kötelesség és az a hivatás vár a hatóságra, hogy ezt a hetet esztendővé nyújtsa ki, s az országnak Szeged felé forduló ér-

deklődését lankadni ne engedje.” 1934-ben újra a Tragédiát vitték színre, de már Bánffy Miklós és Oláh Gusztáv rendezésében. A szereplőgárda legfontosabb változását a Lucifert csúfondáros cinizmussal életre keltő Csontos Gyula szereplése jelentette. Bánffy jó diplomáciai kapcsolatainak köszönhetően még néhány vezető angol és amerikai lap is beszámolt a szegedi fesztiválról, amelyen díszvendégként részt vett az osztrák kancellár is. A következő évben merészebben tervezték a programot, a felújított Tragédia mellett műsorra tűzték Hubay Jenő darabját és a cremonai hegedűst, Tolnay Klári főszereplésével Morselli mesejátékát, a Glaukos-t és a Paraszthet csületet is, amit a Milánói Scala sztárjainak vendégszereplésével maga a szerző, Pietro Mascagni vezényelt.

Kétszázezer pengős deficit

1936-ban már annyira népszerűvé vált a rendezvénysorozat, hogy hétezer fős nézőteret építettek, és a minden évben műsorra tűzött Tragédia mellett Herczeg Ferenc Bizánc című darabját és Palló Imre főszereplésével Kacsoh János vitézét is bemutatták. Ekkor már mindhárom produkció díszlettervezője a fiatal Varga Mátyás volt, aki ezután a szegedi szabadtéri történetének egyik legmeghatározóbb alkotója lett. 1937-ben újra műsorra tűzték az előző évi darabokat, és bemutatták Berczeli Anzelm Károly Fekete Mária című költői játékát, amely az alsóvárosi templom híres kegyhelyéhez kötődött. A fesztivál első korszakának legsikeresebb évada az 1938-as volt, amikor a felújítások mellett a Hány Jánost, az István király népe című történelmi tragédiát és a

tott, majd Turandotként is bemutatkozott. A később Németországban világhírűvé lett Fricsey Ferenc dirigálásával monster szimfonikus koncertet is tartottak. A II. világháború kitörésével húszévnnyi csönd következett a Dóm téren.

1959: a tetszhalott újrakelet

Balázs Béla már 1946 októberében javasolta a Délmagyarországban a játékok újrakeletését, ám a következő években a bel- és külpolitikai helyzet miatt remény sem volt erre. Az '56-os forradalom után Tari János művelődési osztályvezető terjesztette a városatyák elé a szabadtéri újjászervezésének programját, amit Vaszy Viktor, Varga Mátyás, Major Tamás és Nádasdy Kálmán is támogatott. 1959. július 25-én csendült fel először az azóta is minden nyáron hallható fesztiválszignál, amit a Szeged híres város dallamára Vaszy komponált. Erkel operájával, a Hunyadi Lászlóval kezdődött el a Szegedi Szabadtéri Játékok történetének második fejezete. A legjobb magyar művészeket kérték fel a bemutatóra, a címszerepet Simándy József énekelte, aki a következő évtizedekben több szerepben is óriási sikert aratott a Dóm téren. Szilágyi Erzsébet szolamát Takács Paula, Gara Máriaét Orosz Júlia, V. Lászlóét Szabó Miklós énekelte. A látványos díszletet Varga Mátyás, a korhű jelmezeket Márk Tivadar tervezte, a produkciót Mikó András rendezte. A zenei irányítás Vaszy Viktor kezében összpontosult.

Az azóta eltelt több mint négy évtized minden sikerét reménytelen vállalkozás lenne ezeken a hasábjakon pontosan számba venni. Szerencsére a szemtanúk és a szabadtéri irányítói példás alapossgággal megtették ezt. Az informatív kézikönyvekből kiolvasható: a magyar színházművészet szinte minden jelentős alakja letette a névjegyet a Dóm téren. Meghatározó előadásokat rendezett itt többek között Major Tamás, Szinetár Miklós, Mikó András, Vámos László és Kerényi Miklós Gábor. Emlékezetes alakításokkal írta be nevét a játékok történetébe például Gobbi Hilda, Dayka Margit, Bessenyei Ferenc, Gábor Miklós, Ruttkai Éva, Latinovits Zoltán, Kútvolgyi Erzsébet. Az operanékesek közül a már említett régi nagyokon kívül a pályakezdő Marton Éva éppúgy fellépett itt, mint a szegedi kötődésű, nemzetközi karriert befutott Gregor József, Tokody Ilona és Komlósi Ildikó. A világsztárok közül elég csak a Callas-szal is együtt éneklő Giannfranco Cecchele, Peter Glossop, Mario Malagnini, Gail Gilmore vagy José Cura nevét említenünk.

HOLLÓSI ZSOLT

■ Vámos László A trubadur rendezése közben, háttérben a Leonórát alakító Temesi Mária. (Fotó: Gyenes Kálmán)

■ Latinovits Zoltán Talthibiosz szerepében A trójai nők 1970-es bemutatóján.